

مقدمه‌ای بر پدیدارشناسی

با تمرکز بر روش شناسی

www.ketab.ir

تألیف: چریل تاتانو بک

ترجمه:

الهام ابراهیمی

(عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)

سیدمحسن علوی پور

(عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)

مقدمه‌ای بر پدیدارشناسی با تمرکز بر روش‌شناسی

تألیف: چریل تاتانو پک

ترجمه: الهام ابراهیمی، سیدمحسن علوی پور

ویراستار و نمونه‌خوان: مریم نوربخش

حروفچین و صفحه‌آرا: داود ربیعی

طراح جلد: سمیه عابدینی

ناظر چاپ: حمیدرضا دمیرچی

مرکز نشر دانشگاهی

چاپ اول ۱۴۰۰

تعداد ۱۰۰

چاپ و صحافی: توس

۸۰۰۰۰ تومان

نشانی فروشگاه مرکزی: خیابان انقلاب، روبه‌روی سینما سپیدم، پلاک
خیبری، تلفن: ۶۶۴۰۸۸۹۱، ۶۶۴۱۰۶۸۶

فروش اینترنتی: www.iup.ac.ir

حق چاپ برای مرکز نشر دانشگاهی محفوظ است
فهرست‌نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه: پک، چریل تاتانو / Beck, Cheryl Tatano
عنوان و نام پدیدآور: مقدمه‌ای بر پدیدارشناسی با تمرکز بر روش‌شناسی / تألیف: چریل تاتانو پک، ترجمه: الهام ابراهیمی، سیدمحسن علوی پور
مشخصات نشر: تهران مرکز نشر دانشگاهی، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری: جلدزده، ۲۴۲ ص. جدول.
فروست: مرکز نشر دانشگاهی؛ ۱۶۱۹، علوم اجتماعی و سیاسی؛ ۱۵.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۰۱-۱۶۱۹-۷

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: [2021]. Introduction to Phenomenology: Focus on Methodology.

موضوع: پدیده‌شناسی -- تحقیق -- روش‌شناسی

موضوع: Phenomenology -- Research -- Methodology

موضوع: تحقیق کیفی -- روش‌شناسی

موضوع: Qualitative research -- Methodology

شناسه افزوده: ابراهیمی، الهام، ۱۳۶۲ -، مترجم

شناسه افزوده: علوی پور، سیدمحسن، ۱۳۶۰ -، مترجم

شناسه افزوده: مرکز نشر دانشگاهی

شناسه افزوده: Iran University Press

رده‌بندی کنگره: B ۸۲۹/۵

رده‌بندی دیویی: ۱۴۲/۷۸

شماره کتابشناسی ملی: ۸۵۱۵۸۷۵

فهرست

صفحه	عنوان
نه	مقدمه نویسنده بر ترجمه فارسی
۱	۱. مقدمه
۱۱	بخش اول: زیرساخت های فلسفی روش شناسی
۱۳	۲. فلسفه پدیدارشناسی
۱۳	ادموند هوسرل
۱۷	مارتین هایدگر
۱۸	موریس مرلوپونتی
۱۹	هانس گئورک گادامر
۲۱	منابع
۲۳	بخش دوم: پدیدارشناسی توصیفی
۲۵	۳. روش شناسی پدیدارشناسی توصیفی پل کلایزی
۲۶	پرسش پژوهش
۲۷	نمونه
۲۷	جمع آوری داده ها
۲۸	تحلیل داده ها
۳۰	تجربه زیسته افسردگی پس از زایمان
۳۳	نمونه هایی از تحقیقات در رشته های گوناگون
۳۶	منابع
۳۸	۴. روش شناسی پدیدارشناختی توصیفی آمادئو گنورگی

صفحه	عنوان
۴۰	پرسش پژوهش
۴۰	نمونه
۴۰	جمع‌آوری داده‌ها
۴۱	تحلیل داده‌ها
۴۵	نمونه‌هایی از مطالعات منتشر شده با استفاده از روش‌شناسی پدیدارشناختی
۵۱	توصیفی‌گنورگی
۵۱	منابع
۵۳	۵. روش‌شناسی پدیدارشناختی توصیفی آدریان ون‌کام و اصلاحیه کلارک
۵۴	موستاکاس
۵۴	پرسش پژوهش
۵۴	نمونه
۵۵	جمع‌آوری داده‌ها
۵۵	تحلیل داده‌ها
۵۸	نمونه‌هایی از یکی از مطالعات برنامۀ تحقیقاتی من
۵۹	مثال‌هایی دیگر از مطالعات مبتنی بر رویکرد پدیدارشناختی توصیفی ون‌کام
۶۱	اصلاحیه‌ی موستاکاس بر رویکرد ون‌کان
۶۳	نمونه‌هایی از نسخه‌ی اصلاحیه‌ی موستاکاس بر رویکرد ون‌کام
۶۷	مقایسه‌ی روش ون‌کام و نسخه‌ی اصلاح‌شده‌ی موستاکاس
۶۸	منابع
۷۰	۶. تحقیق پدیدارشناختی توصیفی زیست‌جهان تأملی کارین دالبرگ
۷۰	مقدمه‌ای بر روش‌شناسی زیست‌جهان تأملی
۷۲	پرسش پژوهش
۷۲	نمونه
۷۳	جمع‌آوری داده‌ها
۷۴	رویکرد پدیدارشناختی توصیفی زیست‌جهان تأملی
۷۴	تحلیل داده‌ها
۷۶	نمونه‌های میان‌رشته‌ای از مطالعات با رویکرد پدیدارشناختی توصیفی
۸۱	دالبرگ و همکاران
۸۱	مقایسه‌ی پنج روش‌شناسی پدیدارشناختی توصیفی
۸۵	انتخاب یکی از روش‌های پدیدارشناختی توصیفی

صفحه	عنوان
۸۷	منابع
۸۹	بخش سوم: پدیدارشناسی تفسیری
۹۱	۷. رویکرد پدیدارشناختی هرمنوتیک مکس فن منن
۹۳	پرسش پژوهش
۹۳	نمونه
۹۴	جمع‌آوری داده‌ها
۹۵	تحلیل داده‌ها
۹۷	نمونه‌هایی از پژوهش‌های رشته‌های گوناگون (در کشورها) با استفاده از روش‌شناسی فن‌منن
۱۰۱	منابع
۱۰۳	۸. روش‌شناسی پدیدارشناختی تفسیری یاتریشیا بئر
۱۰۴	نمونه
۱۰۴	جمع‌آوری داده‌ها
۱۰۶	تحلیل داده‌ها
۱۰۹	نمونه‌هایی از پژوهش‌های کشورها با استفاده از روش‌شناسی پدیدارشناسی تفسیری بئر
۱۱۴	منابع
۱۱۶	۹. تحلیل پدیدارشناختی تفسیری جان‌اتان اسمیت
۱۱۷	پرسش‌های پژوهش
۱۱۷	نمونه
۱۱۸	جمع‌آوری داده‌ها
۱۱۹	تحلیل داده‌ها
۱۱۹	مرحله ۱. خواندن و بازخوانی
۱۱۹	مرحله ۲. یادداشت‌برداری اولیه
۱۲۰	مرحله ۳. تکمیل تم‌های برآمده
۱۲۰	مرحله ۴. جست‌وجوی پیوند میان تم‌های برآمده
۱۲۱	مرحله ۵. حرکت به سوی مورد بعدی
۱۲۱	مرحله ۶. جست‌وجوی الگوهای موجود میان موردها
۱۲۳	مثال‌های بین‌المللی از پژوهش‌های تحلیل پدیدارشناختی تفسیری رشته‌های گوناگون

مقدمه نویسنده بر ترجمه فارسی

چریل تاتانو بک، دکترای علوم پرستاری، متخصص مامایی، عضو آکادمی پرستاری آمریکا، استاد ممتاز دانشگاه کنتیکت

نمی‌توانم شادی خود را بابت ترجمه ارزشمند این کتاب از زبان انگلیسی به فارسی توسط الهام ابراهیمی و سیدمحسن علوی‌پور وصف کنم. اکنون دانشجویان تحصیلات تکمیلی و استادان دانشگاه در ایران مطالبی بیشتر و عمیق‌تر دربارهٔ روش‌های پدیدارشناسی توصیفی و تفسیری فرامی‌گیرند. بیشتر آثار منتشرشده در زمینهٔ پدیدارشناسی بر فلسفه تمرکز دارند نه روش. البته فلسفهٔ پدیدارشناسی هم مهم است و پیامدهای متعینی برای روش‌های پدیدارشناسی دارد. آنچه مغفول مانده ویژگی‌های روش‌های گوناگون پدیدارشناسی است. از جمله فرایند گام‌به‌گام مطالعهٔ پدیدارشناسی تفسیری با استفاده از روش فن‌منز در قیاس با روش بشر. کتاب حاضر بر روش متمرکز است.

ممکن است بیرسید چرا تصمیم گرفتم فقط بر روش تمرکز کنم. در ادبیات بسیاری از مطالعات پدیدارشناختی، پژوهشگران به علت نادیده گرفتن روش و تلفیق و تطبیق بخش‌هایی از رویکردهای کیفی مقصرند. پژوهشگران به این روش وفادار نبوده‌اند. برای مثال، کلایزی در روش پدیدارشناسی توصیفی خود خواستار مراجعهٔ مجدد به برخی از مشارکت‌کنندگان برای اعتباریابی یافته‌هاست. [به‌رغم این موضوع،] در

مطالعات منتشر شده بر اساس روش کلایزی نمونه‌هایی می‌یابیم که پژوهشگر برای اعتباریابی به مشارکت‌کنندگان رجوع نکرده است. بسیاری از پژوهشگران در تبیین اینکه کدام رویکرد پدیدارشناختی مطالعات آنان را هدایت می‌کند یا در شناسایی مبانی فلسفی آنها ناموفق بوده‌اند. پژوهشگران می‌بایست علاوه بر زمینه تخصصی خود به توجه کردن به روش نیز شهره باشند.

پدیدارشناسی دو گونه اصلی دارد: توصیفی و تفسیری. برای مطالعه پدیدارشناختی توصیفی یا تفسیری تنها یک روش وجود ندارد. پژوهشگران در ایران برای هر دو نوع پژوهش گزینه‌هایی در اختیار دارند اما باید تفاوت‌های میان روش‌ها را بدانند. آنان باید منابع اصیل روشی را که انتخاب می‌کنند به کار گیرند. این کتاب شامل منابع دست‌اول برای روش‌های پدیدارشناسی تفسیری و توصیفی است. استادان دانشگاه در ایران با مراجعه به این کتاب نه تنها مطالعات خود را به درستی انجام خواهند داد بلکه رساله‌ها یا پایان‌نامه‌های دانشجویان خود را به شیوه‌ای شایسته راهنمایی خواهند کرد. پژوهشگران خارج از کلاس‌های دانشگاهی هم به این کتاب علاقه‌مند خواهند شد. اعضای هیئت علمی در ایران، در مقام داور مجلاتی که مقالاتی در زمینه مطالعات پدیدارشناختی منتشر می‌کنند، می‌توانند از این کتاب برای نقد روش‌های استفاده‌شده در مقالات ارسالی به مجلات بهره ببرند. قطعاً در دهه اخیر استفاده از روش‌های ترکیبی شتاب بیشتری گرفته است. پژوهشگران ایرانی‌ای که کار کمی انجام می‌دهند و در صدد مطالعه با روش‌های ترکیبی‌اند به درسنامه‌هایی در زمینه روش‌های کیفی، مانند پدیدارشناسی، نیازمندند تا راهنمای بخش کیفی مطالعه آنان باشد؛ بخشی که در حوزه تخصصی‌شان نیست.

در سراسر کتاب، نمونه‌هایی مشخص از مطالعات پدیدارشناختی را از برنامه تحقیقاتی خودم درباره افسردگی پس از زایمان و PTSD به دلیل ترومای تولد آورده‌ام. کتاب همچنین شامل فصلی درباره نگارش طرحنامه‌ای پدیدارشناختی برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی و استادان در ایران است. در این بخش، طرحنامه‌ای از یکی از مطالعات پدیدارشناسی من برای نمونه ارائه شده است. بیشتر پژوهشگران با نگارش طرحنامه کمی کاملاً آشنا هستند اما درباره طرحنامه کیفی لزوماً این‌گونه نیست. برای مثال، پژوهشگر ممکن است در مطالعه‌ای پدیدارشناختی از بعضی موضوعات ظریف اخلاقی آگاه نباشد. رضایت مشارکت‌کنندگان در فرایند، علاوه بر کسب موافقت معمول، ضروری است.